

צו ב

ר"ש לערנט אַרויס פון פסוק, "חוקת עולם" — "משל עולם" (משל ציבור מתרומת הלשכה).

פון דעם לשון המשנה, "משל מי היתה קריבה", ועד"ז פון דעם לשון פון ביידע תנאים אין זייערע רייד, איז משמע אז דער חיוב ההקרבה (מדאורייתא) ווען "לא מינו אחר תחתיו" איז ניט א בא-זונדער-אנדער חיוב (פון הקרבת החביתין ע"י הכה"ג עצמו), ד.ה. אז די תורה האט מחדש געווען נאך א חיוב הקרבת חביתין (ווען מת כה"ג) — נאך דאס איז א המשך און אין דעם זעלבן סוג חיוב ההקרבה ווי דער כה"ג אליין איז עס מקריב.

עפי"ז י"ל, אז די פלוגתא אין דרשת הכתובים איז פארבונדן מיט א פלוגתא אין חוכן הקרבן פון "חביתין כהן גדול", (אויך) ווען דער כה"ג אליין איז זיי מקריב.

ב. בנוגע דעם גדר פון "חביתין כה"ג" (אע"פ אז זיי קומען מממונו, און דאס הייסט זייערע א קרבן, חביתין כה"ג¹⁰), קען מען קלערן, צי זיי זיינען אינגאנצן אין גדר פון א קרבן יחיד, אדער זיי זיינען כעין קרבן ציבורי¹¹.

(8) לשון רש"י מנחות שם. וראה עוד אופנים ב"משל עולם" (לדעת ר' שמעון) בתוספתא ירושלמי שם ובמפרשים שם.

(9) ראה מנחות שם בסוף העמוד.

(10) כן נקרא בכ"מ — ראה משנה מנחות נ, ב. רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ג הי"ח. ועוד.

(11) להעיר מפיהם להרמב"ם בהקדמות לסדר קדשים בד' סוגי קרבנות: והסוגי הרביעי קרבן

(*) הוועקת מתרגום אפסא. ובפיה"מ שלפנינו בכמה שינויים אבל בתוכן דומה.

א. אין היינטיקער סדרה ווערט דערציילט וועגן דעם דין פון "חביתין כהן גדול" — אז יעדן טאג ("תמיד") דארף דער כהן גדול ברענגען (מביתו — מממונו²) א קרבן מנחה, "מחציתה בבוקר ומחציתה בערב".

ווי איז דער דין אויב "מת כהן גדול" און "לא מינו אחר תחתיו"? איז פאראן אין דעם א פלוגתת התנאים, "משל מי היתה קריבה" (די מנחת כה"ג³): ר' שמעון זאגט, אז "משל ציבור" — מען בריינגט עס מממון ציבור, און ר' יהודה האלט אז "משל יורשים" — די יורשים פון כהן גדול ברענגען דעם קרבן מנחה, ביז מ'איז ממנה אן אנדער כהן גדול⁴.

אין גמרא ווערט געבראכט א ברייתא וואס איז מבאר טעם המחלוקת: ר' יהודה דרש'נט דעם פסוק, "והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה", דהכי משמע, הכהן המשיח כשמת, תחתיו אחד מבניו יעשה אותה⁵; און

(1) ו, יג.

(2) מנחות נ, ב. וראה תרי"כ פרשתנו שם. תוספתא שם פ"ו, ה.

(3) מנחות נא, ב (במשנה). תרי"כ פרשתנו שם, טו. תוספתא שם פ"ו, ו. וראה ירושלמי שקלים פ"ז ה"ג.

(4) ראה פרש"י מנחות שם ד"ה הכהן. וראה לקמן הערה 24.

(5) מנחות שם. ועד"ז בשאר המקומות שבהערה 3.

(6) פרשתנו ו, טו.

(7) ל' חידושי הרשב"א מנחות שם. וכ"ה לפי פרש"י מנחות שם — ראה שטמ"ק לפרש"י שם דהכי משמע הכהן המשיח שמת תחתיו (אחד כו'). רע"ב למשנה שם. בתרי"כ, תוספתא ירושלמי הנ"ל הובא מהפסוק (בדרשת ר"י) רק. מבניו יעשה (אותה). וראה גם קרבן אהרן לתרי"כ שם. תחתיו — ובמקומו כאשר מת הוא, מבניו יעשה זה הקרבן. וראה בשאר מפרשי התרי"כ.

שטאַנדיק פון כ"כ פון די טעמים וואָס
די מפרשי טעמי המצות זיינען מסביר

[לדוגמא — דער אברבנאל¹⁴ ברענגט
כמה וכמה, ומהם¹⁵: „כדי להכניס לפני
השם בעונה ובסימני דלות כעני ואביון
הנצב לפני אדון כל הארץ“¹⁶; „שרצה
השם שבכל יום יהיו קרבים לפניו קרבן
יחיד וקרבן צבור כו' דרך כלל ודרך
פרט כו'“¹⁷].

ועפ"י יש לומר, אָז די פלוגתא הנ"ל
(וועגן כה"ג שמת און „לא מינו אחר
תחתיו, משל מי היתה קריבה“) איז תלוי
אין די צוויי סוגי טעמים הנ"ל:

אויב מ'נעמט אָ, אָז דער קרבן פון
כה"ג איז ע"ד ווי א קרבן צבור, דאָרף
אויסקומען, אָז ווען ס'איז ניטא קיין
כה"ג צו ברענגען דעם קרבן, דאָרף ער
געבראָכט ווערן פון דעם צבור עצמו,
ממון הצבור¹⁸;

אבער אויב מ'וועט אָננעמען אָז דער
קרבן כה"ג האָט ניט קיין שייכות צום
צבור, נאָר ער איז פאַרבונדן מיטן כה"ג
אַלס יחיד — דאָרף דעמולט (אין פאַל

יש לומר, אָז דאָס איז פאַרבונדן מיט
טעמי הקרבן:

דער חינוך¹² איז מסביר, „משרשי
המצוה, לפי שהכה"ג הוא השליח בין
ישראל לאביהם שבשמים, כלומר, כי
הוא הנושא תפלה אליו בעדם וע"י
תפלותיו ומעשה קרבנותיו מתכפרים
הם, ולכן ראוי לאיש כזה להיות לו קרבן
מיוחד תמיד כמו תמיד הציבור . .
ולמען זאת יועיל לו ולהם" — לויט דער
הסברה קומט אויס, אָז מנחת החביתין
(תמיד) פון כה"ג איז בשביל כפרת
הצבור, ע"ד ווי תמיד הצבור. ובפרט אָז
מ'איז מקריב די חבית כה"ג צוזאמען
מיטן קרבן תמיד¹³.

אבער משמע ומובן אָז כו"כ לערנען,
אָז דער קרבן איז פאַרבונדן (בלויז) מיטן
כה"ג עצמו (אַלס יחיד). ווי ס'איז פאַר-

יחיד כעין קרבן צבור כו' (ומפרש) אבל דמיון סוג
זה לקרבן צבור לפי שהוא דוחה את השבת ואת
הטומאה כמו קרבן צבור — והרי גם חבית כה"ג
דוחין את השבת ואת הטומאה (תרי"כ פרשתנו שם,
יג"ד. מנחות ג, סעי' ואילך. רמב"ם הל' תמידין
ומוספין שם.) [אלא שלא הביא בפיה"מ שם חבית
כה"ג בסוג זה, מכיון שמדבר שם רק בנוגע
לקרבנות מבע"ה (ולא במנחות), כמבואר בתחלת
(וסוף) ההקדמה]. וראה משנה למלך הל' ק"פ פ"א
ה"ג שנסתפק אם הוי קרבן צבור שקרב בבמה.
ובחסדי דוד לתוספתא זכחים פ"ג כתב בפשטות
שידיו קרבן צבור שקרב בבמה, ע"פ פיה"מ הנ"ל.
וראה לקמן בפנים (ס"ג) בדעת הרמב"ם.

ולהעיר שבהגדרת המ"ע דחבית כה"ג כתב
הרמב"ם (הל' תמידין ומוספין שם) „מ"ע להקריבו
בכל יום, ובסמי' מ"ע מ' שצונו שיקריב כהן
גדול בכל יום תמיד, ולא כתב שצונו הכה"ג
שיקריב וכיר' (וע"ד משי' במ"ע כד, כה, כו, כח, ל.
ועוד). וראה לשונו במנין המצות שלו (מ"ע מ)
שבריש ספר היד ובהכותרת להל' תמידין ומוספין
מצוה ז (אלא שמשם אין רא' כי, כי כתב בקיצור
ומפרט רק מ' העושה).

(12) מצוה קלו.

(13) רמב"ם הל' תמידין ומוספין שם.

(14) בפרשתנו עה"פ.

(15) ענין הנ"ל מודגש גם בג' טעמים הראשונים
שנאברנאל שם (משא"כ משאר ה' הטעמים שם אין
רא' כי לענינו. ע"ש).

(16) טעם הה' שם.

(17) טעם ה'.

(18) כן משמע לכאורה מתוס' ישנים יומא ג, א
ד"ה ולטעמך (בתירוק הב'). ריטב"א שם ד"ה לאו
(בתי הב'). עיי"ש — דלדעת ר"ש חבית כה"ג (גם
כשהוא מקריבו) נק' קרבן צבור.

ולהעיר דגם לפי מה דתקינו דלגבי מיושרים
לדעת ר"ש (מנחות שם) — כתבו באחרונים
שהכוונה שיגבו מהיושרים חובת הצבור, והיושרים
ימסרו לציבור יפה יפה (קרבן אורה למנחות שם.
ועוד. וראה צפ"נ על הרמב"ם הל' שקלים פ"ד היד
ובהנסמן לקמן הערה 20).

ווען מת כה"ג) דער קרבן געבראכט ווערן פון די יורשים¹⁹.

ג. ע"פ הנ"ל — אז לויט שיטת ר"י דארף דער קרבן געבראכט ווערן „משל יורשים“ דערפאר וואס דער קרבן איז פארבונדן מיטן כה"ג עצמו — וועט ווערן פארשטאנדיק דער לשון הרמב"ם אין דער הלכה הנ"ל:

דער רמב"ם²⁰ פסק'נט: „מת כה"ג בשחרית אחר שהקריב חצי העשרון ולא מינו כהן אחר, מביאים היורשים עשרון שלם עבור כפרתו“.

איז לכאורה ניט מובן: וואס איז דער תוכן פון דער הוספה, אז די יורשים ברענגען דעם קרבן „עבור כפרתו“? און פון וואנען נעמט עס דער רמב"ם?

נאָר דער ביאור אין דעם: דערמיט וויל דער רמב"ם אנדייטן אויפן טעם, פארוואס איז דער דין אז „מביאין היורשין“ — וענין נוסף בזה, דלכאורה: פון דעם וואס ר' יהודה איז משנה פון לשון הפסוק „מבניו יעשה אותה“, און זאגט „יורשין“, איז פארשטאנדיק, אז דאס מיינט ניט דוקא בנין זכרים

(וועלכע זיינען בגדר צו ברענגען א מנחת חביתין: לא מיבעי אויב איינער פון זיינע בנין איז ראוי למלאות מקומו (ובמילא איז ער שוין איצט בכח און) ווערט שפעטער דער כהן גדול, נאָר אפילו בניו סתם, וועלכע זיינען כהנים (און וועלן בלייבן) סתם, ברענגען דאָר מנחת חביתין ביום שנתחנכו)

נאָר אפילו אויב דער כה"ג האָט ניט קיין בנין זכרים, און זיינע יורשים זיינען בנות²¹ — דארפן זיי ברענגען דעם מנחת חביתין²².

איז צ"ע: פון וואנען נעמט ר' יהודה דעם חידוש, אז אויך די יורשים (סתם — אויך בנות) דארפן ברענגען דעם קרבן, און ניט נאָר (כמפורש בפסוק) „בניו“?

פאָרענטפערט דאָס דער רמב"ם, אז דער קרבן איז (ניט פון און אלס די יורשים מצ"ע, נאָר) „עבור כפרתו“, דאָס וואָס די יורשים ברענגען דעם קרבן איז צוליב דער כפרה פון דעם מוריש²³ (ווייל חביתין כה"ג איז אַן ענין פון כפרה פאָרן כה"ג)²⁴, איז עס ניט אַ גדר פון זייער קרבן, נאָר אַ קרבן פון דעם

(19) ועפ"י יובן משיח בחודיה שתהא מנחות שם: והא דבעי לקמן לרבי יהודה האי כליל תקטר מאי עבד לי כיון דההוא מנחת כהנים פשיטא דכולה כליל ולא איצטרירי אלא לריש דקסבר משל עולם תהא.

וואָ שעי"פ הנ"ל, הרי לדעת ר"ש גם כשהכה"ג מקריב היז כעין קרבן צבור (ואעפ"כ כולה כליל) — מימ מובן דשאני כשבא משל צבור ממש מאשר כשהוא מקריב מממונו, ולכן צריך לימוד מיוחד דגם כאשר נקרב משל ציבור כליל כולה. וראה לקמן בפנים סעיף ה.

(20) הל' תמידין ומוספין ספ"א. בביאור דברי הרמב"ם (ובפרט לתרץ הסתירה מהל' שקלים פ"ד ה"ד) — ראה מפרשי הרמב"ם שם ובהמובא באנציקלופדי תלמודית ע' חביתין (ע' תקנא ואילך) ושי"נ. חוש פרשתנו עה"פ אות קמו.

(21) כיכ במנח"ש שם. וראה צפ"ע על הרמב"ם הל' שקלים שם. אבל בשפת אמת למנחות שם כתב דאין חביתין באין אלא מבנים זכרים.

(22) בתו"ט שקלים (פ"ז מ"ז), דאם לא ירשו שלא יהיו מחוייבין להביא מביטם ולהכי קרו להו יורשים (וראה גם רש"י מנחות שם). אבל לכאורה, לפי הו"ל לר"י להודיע דין זה בפירוש (ולא רק לרמוז בלשון „יורשין“). ומכש"כ הרמב"ם שהוא ספר הלכות (אלא שאינו רגיל להביא דינים מחודשים — יד מלאכי — כללי הרמב"ם אות ה). (23) ועד"ז כתב ברבינו גרשום שם (נב, א ד"ה ומלתא — אבל בדעת ר"ש), כגון כ"ג שמת דאם היו היורשין מביאין בעבורו היו מביאין, ולא בעבור עצמן.

(24) ולשונו הרמב"ם (הנ"ל הערה (11) י"ל. ואכ"מ.

שטייט אין . . היפך סדר התיבות אין פסוק? — וואס ווערט דערמיט נשתנה אדער נתוסף אין הבנת הפסוק?²⁷

אויך אין צווייטן דיבור איז שווער: וואס איז דא רש"י מחדש? פשטות פון „כליל תקטר" האט נאר איין אפטייטש אז מאיז דאס אינגאנצן מקטיר (ע"ג המזבח), עס בלייבט גארניט לאכילע?

נאך מער: רש"י אליין האט שוין פריער²⁸ געזאגט דעם לשון „אין לי . . אלא מנחת ישראל שהיא נקמצת, מנחת כהן שהיא כליל כו" — און איז דערביי ניט מוסיף ביאור. הייסט עס, אז מען פארשטייט בפשטות וואס „כליל" מיינט (אז מ'פארברענט דעם גאנצן קרבן)²⁹ — היינט וואס דארף רש"י דא מבאר זיין און מיט דער גאנצער אריכות — „אין נקמצת להיות שירי נאכלין אלא כולה כליל"?

ווייטער, אויפן פסוק שלאח³⁰ — „וכל מנחת כהן כליל תהי' לא תאכל" — איז רש"י מפרש דעם ווארט „כליל" — „כולה שוה לגבוה". איז תמוה ביותר: פריער נוצט רש"י דעם ווארט „כליל" אז קיין שום פירוש בזה; דערנאך איז ער מבאר אז דאס מיינט „אין נקמצת כו" און לאחרי כ"ז טייטשט ער ערשט אפ דעם ווארט כליל?

ה. וי"ל דעם ביאור בכל זה:

די שאלה איז פסוק, וואס רש"י בא' ווארנט, איז — דער שינוי הלשון אין די

מוריש, זיי ברענגען (אלס יורשים) דעם „קרבן של אביהם"²⁴.

ד. לויטן ביאור הנ"ל אין חבית כה"ג — אז זיי זיינען אין גדר פון (כעין) קרבן צבור און מקען אויך זאגן אז דאס איז א קרבן יחיד (של הכה"ג) — וועט אויך ווערן פארשטאנדיק דער פירוש רש"י אויפן פסוק²⁵ „והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה . . כליל תקטר".

רש"י איז מעתיק די ווערטער „המשיח תחתיו מבניו" און איז מפרש „המשיח מבניו תחתיו", און דערנאך איז ער מעתיק די ווערטער „כליל תקטר" און איז מפרש: „אין נקמצת להיות שירי נאכלין אלא כולה כליל".

איז אין ערשטן דיבור ניט פאר- שטאנדיק (ווי מפרשים זיינען מדייק)²⁶: וואס וויל רש"י בפירושו וועלכער בא-

24 ראה בארוכה צפע"נ שם. ועפ"י מבאר הא דהבנים יכולים להביא קרבן אע"פ שהם אוננים. ועוד. עיי"ש ובמכתבי תורה מכתב קמו, קמט. אבל לדבריו, הרי דין הרמב"ם הוא רק אאותו היום עצמו שמת והטעם משום שנשתעבדו נכסיו. ע"ש. משא"כ בהימים שלאח"ז נפסק בהל' שקלים שם דבא מתרומת הלשכה משל צבור. ועד"ז ביארו כמה מפרשים — ראה בהנסמך בהערה 20.

אבל בלחם משנה בהל' תמידין ומוספין שם, דהא דפסק הרמב"ם בהל' שקלים הוא רק מהתקנה דקריבה משל צבור ובהו פסק כר"ש, ובדיו תורה פסק כר"י דבא משל יורשים. ולפי' לדעת הרמב"ם מובן בפשטות, דכאשר הכה"ג עצמו מקריב החביתין היה כולו קרבן יחיד, וכפשטות לשונו הל' מעשה הקרבנות פ"ב היד. ובפיה"מ בהקדמתו למס' מנחות. ואכ"מ.

25 פרשתנו ו, טו.

26 רא"ם, גי"א, שפי"ח, ופי' מהרי"ק. ועוד.

(*) בהשמות לצפע"נ שקלים שם (הפלאה נו, א) כתב: אך י"ל דר"י ט"ל דלעולם כן. ועד"ז כתב במכתבי תורה שם. ולכאורה כן מפורש בפרש"י מנחות שם כ"ל הערה 4. וראה חסדי דוד לתוספתא שם.

27 וראה במפרשים שם מה שביארו.

28 פרשתנו ו, ז. וראה רש"י ויקרא ה, יג.

29 ועפ"י לכאורה גדול הדוחק בפירוש הראים

כאן. שלא יחשוב החושב שגם זו נקמצת ושירי נאכלים כו' ויהי' פי' כליל כל המנחות ופירש תקטר הקומץ שלהן כאלו אמר שכל המנחות יוקטר הקומץ שלהן.

30 ו, טו.

דער צווייטער „כליל (תהי)“ — וואס שטייט ביי „כל מנחת כהן“ — איז פירושו „כולה שוה לגבוה“ — אין דער מנחה איז ניטא קיין פאנאנדערטיילן (אויף א קומץ און אויף שיריים) נאר זי ווערט אינגאנצן נקטר בשוה לגבוה, ס'איז איבערהויפט ניטא קיין קמיצה. „כליל תהי“ — אז זי בלייבט כליל בהווייטה.³⁶

ו. מאי טעמא פון דעם חילוק צווישן מנחת כהן גדול און מנחת כהן סתם?

איז ע"פ הנ"ל (סעיף ב) פאר-שטאנדיק בפשטות: רש"י נעמט אן (בפשוטו של מקרא) אז די חביתי כה"ג וואס קומען תמיד בכל יום זיינען ניט אין א גדר פון א קרבן (וואס דער כה"ג ברענגט אלס) יחיד (אין זעלבן סוג ווי א מנחת כהן סתם, נאר מיט א הוספה אז דאס איז פארבונדן מיט כהונה גדולה), נאר דאס איז (א קרבן וואס ער ברענגט אלס שלוח פון כלל ישראל) — ע"ד ווי דער קרבן תמיד, כעין קרבן צבור.

עפ"ז איז מובן פארוואס רש"י לערנט אז חביתי כה"ג דארפן האבן קמיצה — ווייל דאס איז ניט א גדר פון א מנחת כהן, נאר ע"ד ווי מנחת צבור, ובמילא דארף עס האבן קמיצה³⁷, אזוי ווי אלע אנדערע מנחות וואס ווערן געבראכט אויפן מזבח³⁸. נאר וויבאלד אז לפועל

משמע דלא במקום המערכה והיינו תפוח. אמנם מדלא פירש רש"י בפשט'ם שיש חילוק בהקטרתם משמע דהשיריים נקטרים במקום הקומץ אלא שנקטרין לאחריו.

(36) ואף שרש"י העתיק בהד"ה רק תיבת „כליל“ ולא תיבת „תהי“ — י"ל (בדוחק) שסמך על מה שהעתיק תיבה לפניו, וכן כל מנחת כהן כליל תהי.³⁷ ולהעיר מתוס' שהוא לעיל הערה 19 — החילוק בין ר"י ור"ש אי אצטריך קרא שכולה תקטר.

(38) ראה רמב"ם הל' מעשה הקרבנות פ"ב ה"ג ואילך.

צוויי פסוקים: אין דעם ערשטן פסוק (וואו עס רעדט זיך וועגן מנחת הכהן המשיח) שטייט „כליל תקטר“; אין צווייטן פסוק (וואו עס רעדט זיך וועגן „וכל מנחת כהן“), שטייט „כליל תהי“³¹.

פון דעם שינוי אין די פסוקים איז רש"י מדייק אז דאס זיינען צוויי בא-זונדערע ענינים און אופנים אין „כליל“ — און דאס איז מודגש ומבואר אין דער אריכות לשון רש"י:

„כליל תקטר“ איז רש"י מפרש „אין נקמצת להיות שירי נאכלין אלא כולה כליל“, מיט דער אריכות הלשון מאכט רש"י קלאר כוונתו, אז „כליל תקטר“ מיינט ניט צו שולל זיין דעם ענין פון קמיצה; קמיצה דארף זיין, ס'איז אבער אזא קמיצה וואס „אין שירי נאכלין“, נאר מאיז אויך זיי מקטיר אויפן מזבח³² — „קומץ קרב לעצמו ושירים קרבין לעצמן“³³. און דאס איז דער פירוש פון „כליל תקטר“³⁴ — אז אלץ (ס"י דער קומץ סיי די שיריים) ווערט נקטר אויפן מזבח³⁵;

(31) ראה מפרשי התור"כ עה"פ כאן. ובמנחות נא, ב. עד, א. ובמפרשים שם. וראה לקמן בפנים.

(32) וכי' במשכיל לדוד בפרש"י כאן.

(33) וכדעת ר"ש (מנחות עב, ב במשנה) במנחת חוטא של כהנים. — במשכיל לדוד כתב „והיינו אליבא דר"ש כו' ופירש כוונת' משום דפשטא דמלתא משמע הכי“ (וראה נחלת יעקב בפרש"י כאן). וצ"ע, דלכאורה לדעת ר"ש הוא רק במנחת חוטא של כהן. וראה לשון הרמב"ם בפיה"מ מנחות שם „מפני שהיא מנחת חוטא“. וראה סוגיית הגמ' שם עג, סע"ב ואילך ובח"י הרשב"א שם.

(34) ולפ"ז יש לומר דרש"י לשיטתו בפירושו לש"ס דמפרש במנחות (נא, ב) דעת ר"ש „כליל תקטר תהי“ כולה בהקטרה, „שלא יעשה ממנה שיריים לאכילה“. ולהעיר שבתוס' שם העתיקו ל' רש"י בלי תיבת „לאכילה“.

(35) להעיר ממנחות עד, א. בפרש"י שם ד"ה דלמע' ובשטמ"ק שם אות ה. דר"ש „בפני עצמן

איז רש"י שולל דעם פירוש אין פש"ש^מ, און לערנט, אז ס'איז כאילו עס וואלט מלכתחילה געשטאנען אין פסוק „המשיח מבניו תחתיו“ (מען איז ניט מפסיק צווישן „משיח“ און „מבניו“ — דער כהן המשיח וואס איז „מבניו תחתיו“)⁴². אבער ניט בניו סתם, ווארום רש"י נעמט אן, כנ"ל, אז חביתו כה"ג קומען אלס כפרה אויף כלל ישראל, און דער כה"ג ברענגט זיי אלס שליח פון כלל ישראל, ובמילא האט ניט קיין ארט אז (כה"ג שמת איז) בניו (וועלכע זיינען ניט קיין כה"ג, ניט קיין שלוחים פון כלל ישראל) זאלן ברענגען דעם קרבן.

ז. ע"פ הנ"ל, אז דער חילוק צווישן ר"י און ר"ש איז א פלוגתא אין דעם גדר פון מנחת חביתין — אויך ווען דער כה"ג אליין ברענגט די מנחה — יש לבאר נאך א חילוק איז דער הקרבת החביתין:

די גמרא⁴³ פרעגט: „ור' יהודה האי חק עולם מאי עביד ל' חוקה לעולם תהא“.

איז תוס'⁴⁴ מסביר: „דה"א אהרן מקריב חביתין בכל יום ובניו בשעה שנעשו כהנים גדולים אע"פ שכבר נתחנכו בכהונת הדיוט“ (דעריבער דארף מען האבן א לימוד „חוקה לעולם תהא שבכל יום יקריבנה“⁴⁴), און תוס'

ווערט די מנחה געבראכט דורכן כה"ג, האט עס דערפאר אויך א התדמות והשתוות צו מנחת כהן³⁹, אז אין שירי נאכלין⁴⁰.

און מהאי טעמא איז רש"י אויך מקדים בפירושו בתחלת הכתוב „והכהן המשיח תחתיו מבניו“, און איז (משנה) מפרש: „המשיח מבניו תחתיו“:

דערמיט וויל רש"י שולל זיין (אין פשוטו ש"מ) דעם פירוש פון ר' יהודה: לפי פירוש ר"י קומט אויס, אז דער ווארט „מבניו“ (ובמילא אויך דער ווארט „תחתיו“) איז ניט קשור צום ווארט „משיח“, נאר צו „יעשה גו" — און דער פירוש איז פסוק איז (כנ"ל): „והכהן המשיח“ (אויב ער איז מת, איז) „תחתיו מבניו יעשה אותה“, דארפן בניו ברענגען דעם קרבן מנחת תחתיו.

[און אע"פ אז דער פירוש איז לכ-אורה ווייט פון פשטות הכתוב — וואלט אבער געווען אז ארט צו זאגן, אז דער-מיט וואס דער פסוק זאגט דעם סדר (אנשטאט „מבניו תחתיו“ — „תחתיו מבניו“) איז דער פסוק מרמז נאך א דין (נוסף אויפן פירוש הפשוט פון פסוק, אז דער נאכקומענדיקער כהן המשיח דארף ברענגען חביתו כה"ג) — אז כה"ג שמת ברענגען בניו זיין קרבן, ווי דעת ר' יהודה⁴¹].

(42) ראה גם חק נתן מנחות שם (ריש ע"ב).

(43) בתודיה חק, ולכאורה כ"ה הכוונה בפרש"י „שתהא מצוה זו נוהגת לדורות“. וראה בארוכה ביאור הרי"ף פערלא לסהמ"צ רס"ג ח"ג פרשה מט (ושם קצה, סע"ד ואילך).

(44) לשון רבינו גרשום מנחות שם. ולהעיר דבצפ"ג בהשמות להל' שקלים שם (ועד"ז) במכתבי תורה מכתב קמט) מפרש פירוש מחושב בדרשת ר"י חוקה לעולם תהא: ר"ל כמו היום הראשון לאחר שהביא שחרית חייבים הורשים להביא כן לעולם.

(39) דלא כמנחת ציבור (מנחת העומר) שקרב ע"ג המזבח ששירי נאכלין „כשירי כל המנחות“ (רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ז סה"ב).

(40) ויש לומר שהוא ע"ד הא דכל הנשואות לכהונה. אין מנחת נאכלת מפני שיש לו חלק בה ואינו עולה כליל מפני שיש לה חלק בה אלא הקומץ קרב בעצמו והשיריים קריבין בעצמן — סוטה כג, א. וראה שם ע"ב: ואפי' רבנן לא פליגי. ע"ש.

(41) מנחות נא, ב.

חילוק אין דעם אופן וגדר התמידיות פון דעם קרבן:

י"ל אז די חיובים תמידיים אויף א ציבור איז נישט אין אן אופן אז יעדער טאג איז דא נאך א — (נייער) חיוב, נאר אז עס איז דא איין חיוב תמידי (שהוא נמשך), אזוי ווי דער ציבור עצמו איז איין מציאות (נמשכת ותמידית), כנ"ל.

ועד"ז בנוגע צו חביתי כהן גדול: אויב מ'וועט לערנען אז זיי זיינען ע"ד ווי א קרבן ציבור, איז דער חיוב הקרבתו (אין אן אופן פון „מנחה תמיד") — איין חיוב תמידי, וואס איז חל אויף אים ביום שנמשך ונתחנך לעבודה (אויף מקריב זיין בכל יום ויום), ע"ד ווי דער חיוב פון קרבן תמיד⁴⁸ על הציבור.

אויב מ'לערנט אבער אז דאס איז א קרבן יחיד, וויבאלד בא א יחיד איז נישט דער ענין התמידיות (ע"ד ווי בא צבור — וואס איז „לא מת"), דארף מען זאגן, אז דער חיוב הקרבה פון „מנחה תמיד" מיינט⁴⁹ — אז בכל יום ויום איז דא אויפן כה"ג א (באזונדער) נייער חיוב להקריב חביתים⁴⁹.

עפ"ז וועט אויך זיין פארשטאנדיק די דרשת התו"כ אויפן פסוק „זה קרבן אהרן ביום המשח אותו גו' מנחה תמיד",

פירט אויס „ור' שמעון לית ל' האי סברא".

ולכאורה: במאי סברא קא מיפליגי — צי מ'פארשטייט אליין אז מען דארף מקריב זיין בכל יום (אויך לדורות), אדער מ'דארף דערויף האבן א לימוד מיוחד?

איז דאס מובן ע"פ הנ"ל: די עבודות התמידיות אין מקדש זיינען פארבונדן מיטן ציבור. וואס צבור איז א מציאות חמידית ונצחית⁴⁶, ווי דער דין אז צבור לא מת⁴⁷. און דעריבער, לדעת ר' שמעון אז חביתי כה"ג זיינען ע"ד ווי א קרבן ציבור⁴⁸ דארף מען נישט האבן קיין לימוד מיוחד אז דער ציווי „מנחה תמיד" איז (אויך) לדורות. דאס איז בדומה צום קרבן תמיד וואס ווערט נקרב בכל יום.

לדעת ר' יהודה אבער, וויבאלד אז דאס איז א קרבן יחיד, דער קרבן פון כה"ג עצמו, וואס בא א קרבן יחיד גע- פינט מען נישט אז ער זאל קומען „תמיד" בכל יום, דעריבער דארף מען האבן א לימוד אז די מצות ההקרבה פון דעם קרבן יחיד איז „חוקה לעולם תהא, שבכל יום יקריבה".

ח. עפ"ז יש לומר, אז דער חילוק איז נישט נאר אין דעם, צי מ'דארף אויף דעם האבן א לימוד מיוחד, נאר ס'איז אויך א

(48) אבל להעיר מצפ"ע מהד"ת (כו, א; פח, א) שקו"ט כהנ"ל גם בקרבן תמיד, אם החיוב בכל יום ויום פרטי להקריב א' בנזק וא' עבר, או זה חיוב תמידי שבכל יום יקריב שני תמידים. ולפי המבואר לעיל בפנים לכאורה משמע בפשטות דחיוב התמידים הי' כאופן הב'.

(49) היינו מצד הלימוד שבתו"כ (דלקמן בפנים) מ"ביום המשח אותו" (כי לולא זה הי' אפ"ל שאין בזה גדר של תמידיות, כ"א רק חיוב להקריב בכל יום).

(49) ראה ע"ד ב' סברות הנ"ל באנציקלופדי תלמודית שם. ושי"נ.

(45) ראה צפ"ע בשו"ת ווארשא סי' קמג. וראה במהד"ת צ, ב. ובכ"מ.

(46) ראה הוריות ו, א. וראה גם מכתבי תורה הנ"ל. וראה מפתח צפונות פ"א סי"א וי"ג.

(47) להעיר שבתוספתא מנחות שם למד ר"ש משל צבור „שנאמר חק עולם מי שהבית כרותה לו". ומפרש במנחת כבורים שם, שהבית כרותה לעולם שאין צבור מת. ובחסדי דוד שם: דקרי רחמנא לציבור חק עולם כלומר מה שהבית כרותה לו שלא יפסקו לעולם והיינו כדאמרין איש נכרת ואין צבור נכרתו.

עבודה ביז ער ברענגט זיין מנחת חינוך⁵² — אזוי איז עס בכל יום ויום, אז ער טאג ניט טאן (עכ"פ — לכתחילה)⁵³ קיין עבודה איידער ער ברענגט די חביתין⁵⁴.

ט. דער ביאור הנ"ל אין דעם גדר פון „מנחה תמיד“ (לויט דער הסברה אז דאס איז א קרבן יחיד) — אז דער „יום המשח אות“ איז אן ענין נמשך, אזוי אז בכל יום ויום ווערט א נייער חיוב פון הבאת קרבן חינוך —

איז אויך מתאים מיטן ביאור אין לקוטי תורה⁵⁵ — די „חסידישע פרשה“

וז"ל: מיום שנמשח מביא עשירת האיפה עד עולם, או אינו אומר ביום המשח אותו [אלא] ביום שנמשח מביא עשירת האיפה ומפסיק, ת"ל מנחה תמיד. הא מה אני מקיים ביום המשח אותו ביום המשח מביא עשירת האיפה עד עולם.

איז לכאורה אינו מובן: וואס ענטפערט דער תו"כ אז די ווערטער „ביום המשח אותו“ לערנען אז „ביום המשח מביא כו' עד עולם“; אז עס וואלט געשטאנען בלויז „מנחה תמיד“ וואלט מען אויך געוואוסט אז מען דארף שטענדיק ברענגען דעם קרבן מיום ווען ער איז געווארן א כהן גדול („יום המשח אותו“)⁵⁶?

ע"פ הנ"ל קען מען זאגן, אז דער תו"כ טוט אויף, אז יעדער טאג „עד עולם“ הייסט א „יום המשח אותו“ — דער „יום המשח אותו“ עצמו איז נמשך; וואס דאס גיט א הסברה אין דעם גדר פון „מנחה תמיד“ — אז די תמידיות באשטייט אין דעם, וואס יעדער טאג איז דער חיוב צו ברענגען דעם קרבן מנחה, ווי דאס וואלט געווען דער „יום המשח אותו“.

ויש לומר אז דאס איז אויך א נפק"מ להלכה: לויט דער הסברה אין דעם גדר פון „מנחה תמיד“ קומט אויס, אז די חביתין כה"ג וואס מ'איז מקריב בכל יום איז א גדר פון מנחת חינוך („ביום המשח אותו“)⁵⁷, ובמילא מקום לומר, אז פונקט ווי א כה"ג טאג לכתחילה ניט טאן קיין

(52) ראה מנחות שם. רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ה ה"ט. וראה במשנה למלך שם ועוד בגירסת התרי"ב פרשתנו ע"ה"פ (ו, יג) — אם עבודתו פסולה או כשירה. ובמפרשי הירושלמי שקלים פ"ז ה"ג. (53) כן משמע במאירי שקלים שם: ואם עבר כה"ג ועבד קודם שיקריב מנחת חביתיו שבכל יום עבודתו מכל מקום כשרה. והוא הדיון לכהן הדיוט ביום חנוכו כו'. (ולעזיר ממאירי יומא ה, ב: ועשירית האיפה שכל כהן מקריב ביום חינוכו וכהן גדול בכ"י, שמפרש דלא כפרש"י שם).

(54) לכאורה יש לומר עפ"י גם דעת הירושלמי שקלים שם דבו ביום שנחנך תחילה לעבודה בו ביום נתמנה להיות כה"ג מביא שתיים אחת לחינוכו ואחת לחובת היום [את"ל שזו זה רק קס"ד — ראה מפרשי הירושלמי שם] — שהטעם בזה הוא שמנחת חביתין עולה לו לחינוך כה"ג. (ולא כנתקלן דחתין שם דהא דחינוך כה"ג עולה ג"כ לתחילת עבודה (חינוך כהן הדיוט)). וכן משמע דעת המאירי שקלים שם, שכותב בהמשך להנ"ל (בהערה שלפניו): ונמצא שאם ביום שנחנך לעבודה נתמנה כהן גדול מביא שתי מנחות חבתין אחת לחנוכו ואחת לעבודת היום. ועפ"י יש לומר דזהו החילוק בין דעת הבבלי (מנחות ע"א, א) וירושלמי הנ"ל. וראה רמב"ם שם הי"ז ובנ"כ שם. וראה עזרת כהנים (תוספת העזרה) לתרי"ב שם. ואכ"מ.

(55) צו ח, ב.

(*) ראה רמב"ם שם סה"י. ומעשה שלשתן שוה הוא במשנה למלך שם.

(50) ראה בארוכה השק"ט במפרשי התו"כ שם. ופירושה לכא' דחוק.

(51) ע"פ הנ"ל בפנים שזוהי הכוונה בתרי"ב — מובנת ג"כ הקס"ד בתרי"ב (לקמן פסוק יד (ספ"ד)) דמנחת חינוך (של כהן הדיוט) דומה למנחת חביתין: יכול מה אהרן מביא בכל יום אף בניו כו' מה אהרן דוחה את השבת אף בניו כו', והוצרך לימוד מיוחד לשלול זה. ע"ש.

עולם, ואעפ"כ הוא בחי' ביום המשח
אותו".

וואס דאס איז מתאים עם המבואר
לעיל ע"ד הנגלה — אז בכל יום ויום איז
דא דער "יום המשח אותו".

(משיחות ש"פ צו תשכ"ו,

מוצאי ש"פ צו תשל"ח)

— פון היינטיקער וואך: ער פרעגט
דארט אויפן לשון הכתוב "ביום המשח
אותו" — "דלכאורה הל"ל מיום המשח
אותו מאחר שנאמר אח"כ מנחה תמיד",
און פארענטפערט אז דאס איז "כדי
שעי"ז יהי בכל יום ויום עד עולם גילוי
בחינת ומדרגת יום המשח אותו". און
פירט אויס אז דאס איז וואס עס שטייט
"בקרבן אהרן מנחה תמיד דהיינו עד

ימים אחרונים דחה"פ

מ'ואלט לכאורה געקענט מסביר זיין, אז כוונת הנהגתם איז געווען צו מהדר זיין (ניט אין אכילת מצה שרוי' בשייכות צו אחרון של פסח, נאָר) אין „שמחת יו"ט" — מ'קען אָבער אַזוי ניט מסביר זיין' וואָרום (נוסף ע"ז וואָס ביי די אַנדערע יו"ט האָט מען ביי זיי ניט געזען אַ מנהג כיו"ב; און אויב צוליב שמחת יו"ט, איז דאָס דאָך שייך (לכאורה) אויך ביי חגי הסוכות וחג השבועות) דער אַלטער רבי זאָגט דאָך „המקיל משום שמחת יו"ט לא הפסיד", ד.ה. (ניט נאָר איז דאָס אַ קולא אין דער זהירות וואָס פאַדערט זיך בחגה"פ, נאָר) ס'איז אין דעם נאָר וואָס „לא הפסיד" אָבער ניט קיין ריוח — הידור „משום שמחת יו"ט".

ב. מען וואָלט געקענט זאָגן, אַז די הנהגה הנ"ל איז כדי מאַכן אַ חילוק והיכר¹⁰ צווישן אחרון של פסח¹¹ און די י' ימים שלפנ"י¹²,

(7) וכדמוכ גם משה"ש שם בנוגע לאביו: אָבער אחש"פ, הגם עס איז אים געווען שווער בכלל צו עסן מצה שרוי' פונדעסטוועגן כו'.

(8) ואדרבה, באחש"פ הרי ההידור בשמחת יו"ט בא ע"י קולא בזהירות חשש חזק, משא"כ בשאר יו"ט שההידור בשמחת יו"ט הוא כלי כל חשש כלל. (9) אלא שיש לדחות דבפסח שאוכלים מצה הרי משום שמחת יו"ט מקום להקל לאכול (במקום מצה קשה) מצה שרוי' או קניידלאך, משא"כ בשאר יו"ט. אבל ראה לעיל הערה 8.

(10) כן משמע לכאורה מספר השיחות שם: פונדעסטוועגן פלעגט ער דאָס טאָן בכדי להראות. וראה גם ס' המנהגים—חב"ד ע' 43.

(11) וע"ד שמצינו בשמע"צ (סוכה מז, א) שמיטב יתבינו (בסוכה) ברוכי לא מברכין, ומ"מ „אין ישנים בסוכה דבשלמא גבי אכילה איכא היכרא דהא אין מברך, מה שאין כן בשינה שליכא היכרא" (מרדכי) הובא במג"א ס' תרסח סק"ב. ועד"ה הוא במהרי"ל הל' סוכה.

(12) להעיר משו"ע אדה"ז אריח ר"ס קפה (וש"נ)

א. בנוגע דער זהירות ניט צו עסן מצה שרוי' אין חג הפסח איז יודע וואָס דער אַלטער רבי שרייבט אין זיין תשובה' אַז „המחמיר תבוא עליו ברכה . . טעמא רבא איכא במילתא ליזהר מחשש איסור דאורייתא" [און ווי ער איז דאָרטן אויך מבאר די פרטים און איז מחלק צווישן כישול מצה שנתפררה (אָדער אַריינלייגן אין מרק) און „מצה טחונה שעושין ממנה עגולים" וואָס „יש לדון בזה דין תערובות"], און ער איז מסיים „ומ"מ ביו"ט האחרון המקיל משום שמחת יו"ט לא הפסיד".

לפועל אָבער האָט מען געזען די הנהגה פון רבותינו נשיאנו, אַז אין די סעודות פון אחרון של פסח² פלעגן זיי ניט נאָר מקיל זיין, נאָר אויך מדקדק זיין עסן מצה שרוי'.

וואָס אויב יעדער מנהג ישראל „תורה היא", איז עאכ"כ אַז דאָס איז אַזוי בנוגע אַ הנהגה בפרט³ פון רבותינו נשיאנו.

- (1) ס' ו (נדפס בסוף ח"ו דשו"ע אדה"ז). וראה שערי תשובה לשו"ע אריח סו"ס תס.
- (2) ובכל שבעת ימי הפסח נזהרין ביותר ממצה שרוי' ולכן המצות שעל השלחן מכוסות, שמא יפלו עליהן מים וכ' — ראה הגש"פ עם לקוטי טעמים כו' ע' לו. ספר השיחות הש"ת ע' 37. תש"ב ע' 105.
- (3) כ"ה בסה"ש תש"ב שם בהנהגת כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע. וכן נהג כ"ק מו"ח אדמו"ר.
- (4) תוד"ה נפסל מנחות כ, ב. מהרי"ל הובא ברמ"א יו"ד טשע"ז ס"ד. מנהגים ישנים מדורא ע' 153 (והמנהג תורה היא). וראה ירושלמי פסחים פ"ד ה"א.
- (5) משא"כ הנהגה סתם או עראית, ועאכ"כ שבעצנה.
- (6) להעיר שהלשון בתוס' ומהרי"ל שם „מנהג אבותינו תורה היא".